

«ΟΑ ΑΘΗΝΑ 2004: ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ, ΙΣΧΥΡΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ»

Υπό

*Μαγδαληνής Τσακίρη**, *Θεόδωρον Οικονόμου*** και *Διονυσίας Μπακάλη****

* Λέκτορα του ΑΠΘ, Τομέα Οικονομικής των Επιχειρήσεων

** Επίκουρου Καθηγητή του ΑΠΘ, Τομέα Γενικής Οικονομικής Θεωρίας και Πολιτικής

*** Πτυχιούχου Οικονομικών Επιστημών του ΑΠΘ

Abstract

«OG ATHENS 2004: AWARENESS, CONCERN AND THE VOLUNTEERISM CONTRIBUTION, MAJOR FACTORS FOR PARTICIPATION TO THE VOLUNTEER PROGRAM»

The survey reveals that there is a dependency between the intent to participate in the Volunteer Program and Awareness, Concern, and volunteerism contribution to the success. It was further revealed that the respondents believe that the success of the OG is the most important influential factor in their intent to participate, concern regarding the success of the OG was indicated as less important, while awareness was shown to be the least important factor. The respondents' participation as Volunteers on others occasions besides the OG, seems to not be a factor of influence in their intent to participate in the VP. JEL Classification Z00.

Keywords: Olympic Games, Athens 2004, Volunteerism, participation in the OG Volunteer Program.

1. Εισαγωγή

Ο εθελοντισμός, ως έννοια, στηριζόμενος γενικότερα στις ηθικές αρχές και αξίες του αλτρουισμού,¹ της ανιδιοτελούς προσωπικής προσφοράς και της συνεργασίας (Phillips 1982, p. 118-119; Unger 1991, p. 72, 91; Moreno et al. 1999, p. 3/10; Auld et al. 2000, p. 4/13; Tsakiri 2005),² ιστάμενος υπεράνω οποιασδήποτε υλικής ανταμοιβής οσοδήποτε υψηλής, συνιστά βασική ανθρώπινη συμπεριφορά και εξαιρετική προσφορά κοινωνικού χαρακτήρα.

Στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων (ΟΑ), όπως και σε πλήθος

άλλων αθλητικών δραστηριοτήτων σε όλο τον κόσμο,³ ο εθελοντισμός θεωρείται άρρηκτα συνδεδεμένος, τόσο με τη διεξαγωγή όσο και με την επιτυχία τους. Κινητοποιώντας κυρίως άτομα που μετέχουν ως εθελοντές για πρώτη φορά, αποτελεί το θεσμό που κατά κύριο λόγο προσδίδει στην όλη διοργάνωση τη διάσταση εκείνη που τους διαφοροποιεί από όλες τις άλλες μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις και τους καθιστά μοναδικούς σε αξία και σημασία. Άλλωστε, το σύνολο των σύγχρονων διοργανώσεων, από την αναβίωση των ΟΑ το 1894 μέχρι και σήμερα, στηρίχθηκε αποκλειστικά στην εθελοντική προσπάθεια των ιδρυτών τους (Coubertin de 1979). Η προσωπική και άμεση συμμετοχή κάθε εθελοντή και κάθε εθελόντριας στην υποστήριξη ενός υψηλού ιδεώδους (Lanzoni and Lykogianni 1999, p. 1; Theofanides 2003, p. 3), όπως η προώθηση των ηθικών αξιών και αρχών του Ολυμπισμού, όπως και η πίστη για την ουσιαστική συμβολή του εθελοντισμού στην επιδίωξη αυτή, τον καθιστούν παράγοντα ιδιαίτερης σημασίας.

Όντως, η συμμετοχή στον εθελοντισμό των ΟΑ, αποτελεί συμβολή στην επιτυχία μιας εξαιρετικής, παγκόσμιας σημασίας και εμβέλειας συλλογικής προσπάθειας, συνυφασμένης με την ιδιαίτερη προβολή της διοργανώτριας χώρας, αλλά και την εθνική υπερηφάνεια των κατοίκων της (Andreadi 1999, p. 1/3; Moreno et al. 1999, p. 8/10; Τσακίρη 2004). Η επιθυμία και το ενδιαφέρον για την επιτυχία της διοργάνωσης, ή ενδεχόμενα αίσθηση ανταπόκρισης σ' ένα ιδιαίτερο κάλεσμα για εκπλήρωση κάποιας μορφής ηθικής υποχρέωσης,⁴ καθιστούν τον εθελοντισμό των ΟΑ μοναδική έκφραση εσωτερικής παρόρμησης. Έτσι, η συμμετοχή στον εθελοντισμό, ταυτίζεται με μια ανώτατη ηθική ανταμοιβή, μια ξεχωριστή ευκαιρία για αυτοεκτίμηση, ικανοποίηση και πληρότητα (Allison et al. 2002, p. 243-244; Dorsch et al. 2002). Δηλαδή, ο εθελοντισμός των ΟΑ, λειτουργώντας κάτω από 'ιδανικές συνθήκες παρακίνησης', εκτός του ότι συμβάλλει σημαντικά στον περιορισμό του κόστους διεξαγωγής (Moreno 1999; Seippel 2002, p.267), αποτελεί βασική παράμετρο και ουσιαστική προϋπόθεση για την επιτυχία τους (Rønningen 1999, p.1/3).⁵

Κατά συνέπεια, ο θεσμός αυτός συνιστά μια εξαιρετικά σημαντική παράμετρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς και ένα ευρύτατο και μοναδικού ενδιαφέροντος πεδίο επιστημονικής έρευνας. Ο λόγος αυτός αποτέλεσε το έναυσμα για τη διεξαγωγή πρωτογενούς έρευνας με σκοπό τη διερεύνηση των δεδομένων του εθελοντισμού για τους ΟΑ, Αθήνα 2004. Συγκεκριμένα, επιδιώχθηκε η μελέτη των παραγόντων οι οποίοι ώθησαν τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του ΑΠΘ να δηλώσουν την ενδεχόμενη πρόθεση συμμετοχής τους ως εθελοντών στους ΟΑ Αθήνα 2004. Ως κύριοι παράγοντες εξετάστηκαν η ενημέρωση σχετικά με τους ΟΑ και το ΠΕ (Τσακίρη 2004²), το ενδιαφέρον για την επι-

τυχία των ΟΑ, η άποψη ως προς τη συμβολή του εθελοντισμού, καθώς και η γενικότερη ‘εθελοντική συμπεριφορά’ των ερωτηθέντων.

2. Υπόθεση - Σκοπός - Μεθοδολογία – Δείγμα

2.1 Υπόθεση –Σκοπός

Υποθέτουμε ότι η ενημέρωση σχετικά με τη διεξαγωγή των ΟΑ στην Ελλάδα και το Πρόγραμμα Εθελοντισμού (ΠΕ), το ενδιαφέρον για την επιτυχία των ΟΑ, η άποψη ότι ο εθελοντισμός θα συμβάλει στην επιτυχία των ΟΑ, καθώς και η συμμετοχή των συμμετεχόντων στην έρευνα και σε άλλα προγράμματα εθελοντισμού, είναι σημαντικοί παράγοντες επηρεασμού των νέων για την πρόθεση συμμετοχής τους στο ΠΕ. Με βάση την υπόθεση αυτή, επιχειρήσαμε να ερευνήσουμε την ισχύ της και να εκτιμήσουμε ποιός ή ποιοί από τους συγκεκριμένους παράγοντες έχει ασκήσει την μεγαλύτερη επιρροή.

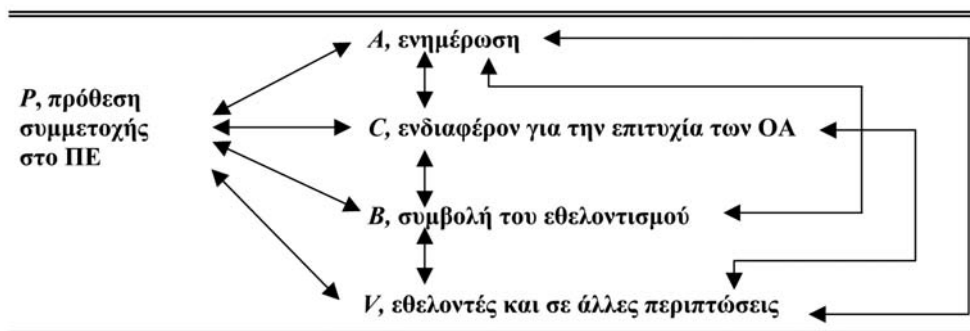
2.2 Το Μοντέλο

Κατασκευάστηκε θεωρητικό μοντέλο προκειμένου να διερευνηθεί η ύπαρξη σχέσεων εξάρτησης μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής P (participation / πρόθεση συμμετοχής των ερωτηθέντων στο ΠΕ), και των ανεξάρτητων μεταβλητών A, C, B, V (Σχήμα 1).

Αναλυτικότερα το μοντέλο περιλαμβάνει τις παρακάτω ανεξάρτητες μεταβλητές: 1) A (awareness), μεταβλητή που αναφέρεται στην ενημέρωση των ερωτηθέντων σχετικά με τη διεξαγωγή των ΟΑ στην Ελλάδα και το ΠΕ (η οποία λαμβάνει δύο τιμές: 1 για τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ότι έχουν

ΣΧΗΜΑ 1

Το θεωρητικό μοντέλο της έρευνας

ενημερωθεί σχετικά, και 0 για τους ερωτηθέντες που δεν έχουν ενημερωθεί), 2) *C* (concern), μεταβλητή που αφορά το ενδιαφέρον των ερωτηθέντων για την επιτυχία των ΟΑ στην Ελλάδα, (με δύο τιμές: 1 για τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ότι ενδιαφέρονται για την επιτυχία των ΟΑ και 0 για τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ότι δεν ενδιαφέρονται), 3) *B* (believe), μεταβλητή που σχετίζεται με τη γνώμη των ερωτηθέντων για τη συμβολή του εθελοντισμού στην επιτυχία των ΟΑ (με δύο τιμές: 1 για τους ερωτηθέντες που πιστεύουν ότι ο εθελοντισμός συμβάλλει στην επιτυχία των ΟΑ και 0 για τους ερωτηθέντες που έχουν αντίθετη άποψη, 4) *V* (volunteer), μεταβλητή που αφορά στη συμμετοχή των ερωτηθέντων ως εθελοντών και σε άλλες περιπτώσεις εθελοντισμού (με δύο τιμές: 1 για τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ότι είχαν συμμετοχή και 0 για όσους δεν είχαν).⁶

2.3 Μεθοδολογία

Τα στάδια που συνιστούν την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, είναι

1) Κατασκευάστηκε, ερωτηματολόγιο ‘κλειστών’ ερωτήσεων αναφορικά με 44 διαφορετικές παραμέτρους. Η επιλογή των ερωτήσεων έγινε με βάση την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, τις δημόσιες συζητήσεις στα ΜΜΕ, καθώς και τον προβληματισμό ο οποίος ενέσκηψε αναφορικά με το υπό εξέταση θέμα.

2) Το δείγμα της έρευνας, αποτέλεσαν φοιτητές και φοιτήτριες του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), αντιπροσωπεύοντας το 2,5% του συνολικού στατιστικού πληθυσμού του, με μη τυχαία δειγματοληψία (Non probability – at Convenience). Η συγκέντρωση των ερωτηματολογίων έγινε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2002.

3) Η επεξεργασία και ανάλυση των στατιστικών στοιχείων πραγματοποιήθηκε μέσω του στατιστικού προγράμματος SPSS 11.5 και των στατιστικών πινάκων απολύτων συχνοτήτων διπλής εισόδου ‘BURT’, με βασικές στατιστικές μεθόδους τον έλεγχο X^2 ανεξαρτησίας, για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει σχέση εξάρτησης, στατιστικά σημαντική μεταξύ των μεταβλητών και την πολυμεταβλητή λογαριθμογραμμική ανάλυση,⁷ για να διαπιστωθεί η βαρύτητα των μεταβλητών και η εξάρτηση των απαντήσεων που παρατηρήθηκαν στα φαινία των πινάκων διπλής εισόδου.

3. Αποτελέσματα

3.1 Τα χαρακτηριστικά του δείγματος

Τα κύρια χαρακτηριστικά του δείγματος περιλαμβάνονται στον Πίνακα Νο 1 του παραρτήματος.

3.2 Σχέση -ανά δύο- των ανεξάρτητων μεταβλητών (A, C, B, V) με την εξαρτημένη (P)

3.2.1 Έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2

Ο χ^2 έλεγχος ανεξαρτησίας (Pearson Chi – Square Test) μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής P και των υπό εξέταση ανεξάρτητων μεταβλητών A, C, B, ανά δύο, έδειξε ότι υπάρχει σχέση εξάρτησης στατιστικά σημαντική, διαφορετικού βαθμού βαρύτητας.

Αντίθετα, στην περίπτωση της σχέσης μεταξύ της ανεξάρτητης V και της εξαρτημένης P, έδειξε ότι απορρίπτεται η υπόθεση H_0 , δηλαδή δεν υπάρχει μεταξύ τους σχέση εξάρτησης στατιστικά σημαντική (Πίνακας 2).

3.2.2 Ποσοστιαία κατανομή απαντήσεων

Η ύπαρξη σχέσης εξάρτησης μεταξύ των μεταβλητών ανά δύο, συνάγεται και από την ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των ερωτηθέντων, που περιέχονται στους Πινάκες 3 - 6, η ερμηνεία των οποίων ακολουθεί:

1) Σχέση μεταξύ ενημέρωσης και πρόθεσης συμμετοχής στο ΠΕ ($A \Rightarrow P$)

Συγκρίνοντας το ποσοστό των ερωτώμενων που ενημερώθηκαν και δήλωσαν πρόθεση συμμετοχής (49,5%), με αυτό όσων δεν ενημερώθηκαν αλλά δήλωσαν πρόθεση συμμετοχής (34,1%), προκύπτει ότι η ενημέρωση επηρέασε αισθητά την πρόθεση συμμετοχής, Πίνακας 3.

2) Σχέση μεταξύ ενδιαφέροντος και πρόθεσης συμμετοχής ($C \Rightarrow P$)

Συγκρίνοντας το ποσοστό των ερωτώμενων που ενδιαφέρονται για την επιτυχία των ΟΑ και δήλωσαν πρόθεση συμμετοχής (47,4%), με αυτούς οι οποίοι δεν ενδιαφέρονται αλλά δήλωσαν πρόθεση συμμετοχής (8,7%), προκύπτει ότι το ενδιαφέρον για την επιτυχία των ΟΑ επηρέασε σε πολύ υψηλό βαθμό την πρόθεση συμμετοχής, Πίνακας 4.

3) Σχέση μεταξύ συμβολής του εθελοντισμού και πρόθεσης συμμετοχής ($B \Rightarrow P$)

Συγκρίνοντας το ποσοστό των ερωτώμενων που πιστεύουν στη συμβολή του εθελοντισμού στην επιτυχία των ΟΑ και δήλωσαν πρόθεση συμμετοχής (47,2%), με αυτούς οι οποίοι δεν πιστεύουν αλλά δήλωσαν πρόθεση συμμετοχής (4,5%), προκύπτει ότι η θετική γνώμη τους για τη συμβολή του εθελοντισμού επηρέασε σε πολύ υψηλό βαθμό την πρόθεσή τους για συμμετοχή στο ΠΕ, Πίνακας 5.

4) Πρόθεση συμμετοχής στο ΠΕ των 'πρώην εθελοντών' ($P \Rightarrow V$)

Μικρό σχετικά ποσοστό των ερωτώμενων που συμμετείχαν ως εθελοντές και σε άλλες περιπτώσεις εθελοντισμού, δήλωσαν πρόθεση συμμετοχής στο ΠΕ. Δηλαδή, αυτοί που για πρώτη φορά δήλωσαν ότι προτίθενται να συμμετάσχουν στο ΠΕ των ΟΑ, είναι διπλάσιοι αυτών που δήλωσαν ότι είχαν προηγούμενα συμμετοχή ως εθελοντές και σε άλλες περιπτώσεις εθελοντισμού. Συγκεκριμένα, από το σύνολο 488 περιπτώσεων ερωτώμενων, 66,6% και 33,4% αντίστοιχα, Πίνακας 6.

Κατά συνέπειαν των ανωτέρω αποτελεσμάτων, που προέκυψαν τόσο μέσω του χ^2 έλεγχου ανεξαρτησίας όσο και ποσοστιαίων κατανομών, συνάγονται οι παρακάτω σχέσεις εξάρτησης μεταξύ των υπό εξέταση μεταβλητών ανά δύο, Πίνακας 7.

3.3 Σχέση -ανά δύο- των ανεξάρτητων μεταβλητών (Έλεγχος χ^2)

Ως προς τη σχέση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών A , C , B , V ανά δύο, ο έλεγχος χ^2 έδειξε ότι, ενώ μεταξύ των μεταβλητών B και C υπάρχει 'πέρα πολύ ισχυρή' σχέση εξάρτησης, η ισχύς της σχέσης εξάρτησης διαφοροποιείται ως προς τις λοιπές, έτσι ώστε: μεταξύ $B \Rightarrow A$ υπάρχει 'πολύ ισχυρή' σχέση εξάρτησης, μεταξύ $C \Rightarrow A$ η εξάρτηση που υπάρχει είναι 'ισχυρή', ενώ μεταξύ $V \Rightarrow A$ είναι 'λιγότερο ισχυρή'. Αντίθετα, όπως έδειξε ο έλεγχος, μεταξύ των μεταβλητών $B \Rightarrow V$ και $C \Rightarrow V$, δεν υφίσταται σχέση εξάρτησης (Πίνακας 8).

3.4 Σχέση μεταξύ της εξαρτημένης (P) και ανεξάρτητων μεταβλητών (A, C, B, V)

Η εφαρμογή υποδείγματος λογαριθμογραμμικής ανάλυσης μεταξύ των μεταβλητών P , A , C , V και B , έδειξε την ίδια ισχυρή εξάρτηση η οποία υπάρχει και στις συσχετίσεις των μεταβλητών ανά δύο. Ωστόσο, προέκυψε ότι μεταξύ αυτών ισχυρότερος είναι η γνώμη τους για την συμβολή του εθελοντισμού. Πολύ σημαντικός παράγων είναι ακόμη το ενδιαφέρον για την επιτυχία

των ΟΑ 2004, ενώ η ενημέρωση φαίνεται ότι άσκησε μικρότερη επιρροή στους ερωτηθέντες, προκειμένου να προκαλέσει σ' αυτούς ενίσχυση της πρόθεσής τους για συμμετοχή στο ΠΕ. Καμιά επιρροή στατιστικά σημαντική δεν προέκυψε αναφορικά με τη συμμετοχή των ερωτηθέντων και σε άλλα προγράμματα εθελοντισμού (Πίνακας 9). Ειδικότερα, ο παραπάνω έλεγχος έδειξε ότι

- αυτοί που πιστεύουν στην συμβολή του εθελοντισμού, έχουν 15,8 φορές μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλώσουν πρόθεση συμμετοχής σε σύγκριση με αυτούς που δεν πιστεύουν,
- αυτοί που ενδιαφέρονται για την επιτυχία των ΟΑ, έχουν 8,8 φορές μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλώσουν πρόθεση συμμετοχής σε σύγκριση με αυτούς που δήλωσαν ότι δεν ενδιαφέρονται,
- αυτοί οι οποίοι ενημερώθηκαν, έχουν 1,6 φορές μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλώσουν πρόθεση συμμετοχής σε σύγκριση με αυτούς που δεν ενημερώθηκαν.

4. Συμπεράσματα

Η ανάλυση και η επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων έδειξε ότι κατά τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας:⁸

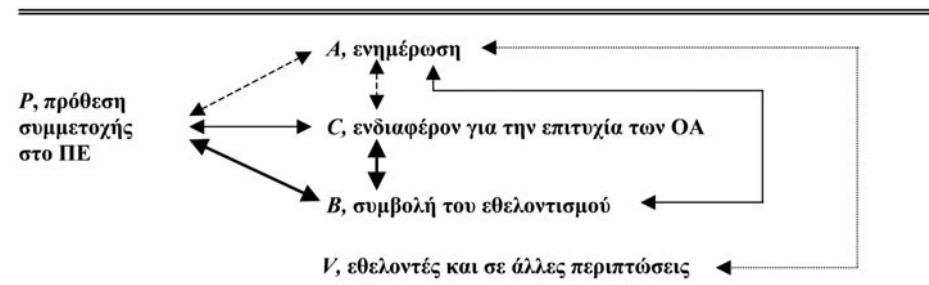
1) Συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πιστεύει στην συμβολή του εθελοντισμού στην επιτυχία των ΟΑ Αθήνα 2004 (92,5%) και ενδιαφέρεται για την επιτυχία τους (91,3%). Σημαντικό μέρος αυτών (62,6%) ενημερώθηκε σχετικά με τους ΟΑ και το ΠΕ, και το 44,3% δήλωσε πρόθεση συμμετοχής στο ΠΕ, ενώ το 31,6% είχε συμμετοχή και σε άλλα προγράμματα εθελοντισμού.

2) Υφίσταται σχέση εξάρτησης στατιστικά σημαντική μεταξύ της πρόθεσης συμμετοχής των ερωτηθέντων στο ΠΕ Αθήνα 2004 και των ανεξάρτητων A , C και B (έλεγχος X^2 ανεξαρτησίας και πολυ-μεταβλητή λογαριθμογραμμική ανάλυση). Μάλιστα, ισχυρότερη σχέση εξάρτησης προέκυψε ότι υφίσταται μεταξύ της πρόθεσης συμμετοχής και της γνώμης ότι ο εθελοντισμός θα συμβάλει στην επιτυχία των ΟΑ Αθήνα 2004 ($P-B$), έπεται σε βαρύτητα η σχέση μεταξύ της πρόθεσης συμμετοχής και του ενδιαφέροντος για την επιτυχία των ΟΑ ($P-C$), ενώ ασθενέστερη σχέση εξάρτησης φαίνεται ότι υπάρχει μεταξύ της πρόθεσης συμμετοχής και της ενημέρωσης ($P-A$). Ωστόσο, φαίνεται ότι δεν υφίσταται σχέση εξάρτησης μεταξύ της πρόθεσης συμμετοχής και της συμμετοχής των ερωτώμενων σε προηγούμενα προγράμματα εθελοντισμού ($P-V$). Η ποσοστιαία

κατανομή των απαντήσεων των ερωτηθέντων αναφορικά με τις σχέσεις των μεταβλητών μεταξύ τους, ανά δύο και ανά τρεις, επιβεβαίωσε την ύπαρξη σχέσης επηρεασμού της εξαρτημένης μεταβλητής 'P' από τις ανεξάρτητες A, C και B, με αντίστοιχη βαρύτητα επιρροής (βλέπε Παράρτημα, Πίνακες 9 και 10)⁹.

Τα ανωτέρω αναφερόμενα συμπεράσματα αποδεικνύουν την ισχύ της αρχικής μας υπόθεσης (Σχήμα 1: Θεωρητικό Μοντέλο), δηλαδή ότι το ενδιαφέρον των ερωτηθέντων για την επιτυχία των ΟΑ 'C', η γνώμη για τη συμβολή του εθελοντισμού 'B' και η ενημέρωση 'A', αποτελούν παράγοντες επηρεασμού της πρόθεσης 'P' των ερωτηθέντων για συμμετοχή τους στο ΠΕ των ΟΑ. Αντίθετα, απορρίπτεται η ισχύς της υπόθεσης ότι ο παράγων 'συμμετοχή των ερωτώμενων σε προηγούμενα προγράμματα εθελοντισμού', έχει σχέση εξάρτησης με την πρόθεση συμμετοχής στο ΠΕ των ΟΑ Αθήνα 2004. Τα παραπάνω αποτελέσματα απεικονίζονται σχηματικά στο Σχήμα 2.

ΣΧΗΜΑ 2
Σχέση εξάρτησης μεταξύ Πρόθεσης Συμμετοχής (P)
και ανεξάρτητων μεταβλητών

5. Discussion

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα συμπεράσματα της έρευνας είναι πιθανόν να έχουν επηρεάσει οι παρακάτω παράγοντες

1) Ο χρόνος διεξαγωγής της έρευνας, δύο χρόνια προ της ημερομηνίας τέλεσης των ΟΑ στην Ελλάδα, δηλαδή προτού αναπτυχθεί και ολοκληρωθεί η καμπάνια του προγράμματος ενημέρωσης για το ΠΕ της Επιτροπής των ΟΑ Αθήνα 2004. Πιστεύουμε ότι, αν η διεξαγωγή της έρευνας γινόταν σε μικρό χρονικό διάστημα πριν την τέλεση των ΟΑ, το ποσοστό των ενημερωμένων

ερωτωμένων θα ήταν κατά πολύ υψηλότερο, και ενδεχόμενα ο παράγων ενημέρωση να έπαιξε σχετικά σημαντικότερο ρόλο στην πρόθεση συμμετοχής στο ΠΕ. Ενδεικτική είναι, εν προκειμένω, η 'αθρόα' προσέλευση εθελοντών (περί τους 160.000), κατά τους δύο τελευταίους μήνες προ της διεξαγωγής των ΟΑ. Κατά συνέπεια, η επανάληψη της ίδιας έρευνας σε μικρό προ της έναρξης των ΟΑ χρονικό διάστημα, θα είχε σχετικό ενδιαφέρον.

2) Στην πραγματικότητα, οι παράγοντες οι οποίοι ενδεχομένως επηρέασαν την πρόθεση συμμετοχής στο ΠΕ, είναι πολλοί περισσότεροι από αυτούς που για λόγους απλοποίησης του μοντέλου, εξετάστηκαν στα πλαίσια της συγκεκριμένης εργασίας. Π.χ. ως επιπλέον παράγοντες θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στο μοντέλο η ηλικία, η απασχόληση, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η ενασχόληση με τον αθλητισμό, ο φιλαθλητισμός κ.λπ.

3) Ο σχηματισμός του δείγματος από φοιτητές και φοιτήτριες, που κατά πλειοψηφία 90,6% δεν είχαν επαγγελματική απασχόληση, είναι πιθανό να έχει αυξήσει την πρόθεση συμμετοχής τους, συγκριτικά με την περίπτωση δείγματος που ενδεχόμενα θα σχηματιζόταν από εργαζόμενους. Κατά συνέπεια, τα συμπεράσματα της έρευνας δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για προβλέψεις που αφορούν το σύνολο του πληθυσμού, χωρίς σημαντικά περιθώρια στατιστικού λάθους (πάνω του 0,05%).

4) Η επιρροή των ανεξάρτητων μεταβλητών επί της πρόθεσης συμμετοχής των ερωτώμενων στο ΠΕ, ως σχέση αιτίας – αποτελέσματος, δεν κατέστη δυνατόν να αποδειχθεί από τους στατιστικούς ελέγχους οι οποίοι διενεργήθηκαν. Για το λόγο αυτό, τα σχετικά συμπεράσματα στηρίζονται, αφενός στις ποσοστιαίες κατανομές όπου αυτές είναι πολύ χαρακτηριστικές, καθώς και στα συμπεράσματα της βιβλιογραφικής μας έρευνας.

Πέραν των ανωτέρω αναφερόμενων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι και άλλοι ανεξάρτητοι παράγοντες, εκτός των εξετασθέντων, ενδεχόμενα επηρέασαν τη γνώμη μέρους των ερωτηθέντων, ως προς το υπό μελέτη θέμα και τη διεξαγωγή των ΟΑ στην Ελλάδα. Πρόκειται κυρίως για τις ειδικές συνθήκες όπως αυτές διαμορφώθηκαν από

α) το διάχυτο κλίμα της τρομοκρατίας, που επικρατούσε διεθνώς κατά τον χρόνο της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, δηλαδή μετά το κτύπημα στους πύργους της Νέας Υόρκης, όσο και την αυξημένη 'κινδυνολογία' αναφορικά με την ασφάλεια των ΟΑ,

β) την αμφισβήτηση της ικανότητας του Ελληνικού κράτους να αναλάβει

και να διεξαγάγει με επιτυχία τους ΟΑ Αθήνα 2004, η οποία απασχόλησε εκτενέστατα τόσο τα διεθνή όσο και τα ελληνικά ΜΜΕ,

γ) τα σοβαρά διοικητικά προβλήματα, σχετικά με την ανάθεση της ευθύνης από την τότε ελληνική κυβέρνηση της διεξαγωγής των ΟΑ,

δ) τις σοβαρές χρονικές καθυστερήσεις στην πρόοδο της εκτέλεσης των έργων υποδομής και την κατασκευή των αθλητικών εγκαταστάσεων.

Δεδομένης της μεγάλης βαρύτητας του θέματος του εθελοντισμού (Unger 1991 p. 71-72), γενικότερα, ως βασική έκφραση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, θεωρούμε ιδιαίτερου ενδιαφέροντος την διερεύνηση της ενδεχόμενης απήχησης και της επιρροής που είχε στους εθελοντές των ΟΑ Αθήνα 2004, η συμμετοχή τους στο αντίστοιχο ΠΕ (Andreadi 1999). Εκτός από την ικανοποίηση της συμμετοχής, η απόκτηση πολύτιμων εμπειριών, κοινωνικών και επαγγελματικών γνώσεων και ικανοτήτων (Greenderg and Bozzo 2001, p. 29; Kemp 2002, p. 112, 115), αποτελούν σημαντικές περιοχές που διαμορφώνουν τόσο την γενικότερη όσο και την ‘εθελοντική συμπεριφορά’ των εθελοντών, θέματα άξια για περαιτέρω διερεύνηση και μελέτη.

Υποσημειώσεις

1. Ο ‘αλτροϊσμός’, ως κίνητρο του εθελοντισμού, παρά το γεγονός ότι ευρύτατα θεωρείται ως σημαντικός συγκριτικά με άλλους παράγοντες, ωστόσο αποδεικνύεται από την έρευνα ότι είναι μικρότερης σημασίας (Smith 1981, p. 25).

2. Βέβαια, ως προς την ‘ανιδιοτέλεια’ των εθελοντών έχουν κατ’ επανάληψη διατυπωθεί και πολλές επιφυλάξεις (Allison et al., 2002).

3. Είναι γεγονός ότι στον αθλητισμό γενικότερα, ο εθελοντισμός παίζει ουσιαστικό ρόλο. Π.χ. α) μόνο στην Μεγάλη Βρετανία λειτουργούν περί τις 110.000 εθελοντικές οργανώσεις αθλητικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αξιοποιούν διαφορετικώς 1,5 εκατομμύριο εθελοντές (Game Plan, Strategy Unit, 2002), β) σε πλέον του 68% των αθλητικών σωματείων της Νορβηγίας η συνολική απαιτούμενη εργασία καλύπτεται από εθελοντές (Scippel 2002, p. 267).

4. Canadian Center for Philanthropy (2003 p. 3).

5. Κατά τον Rønningen (1999 p.1/3), ‘Οι εθελοντές αποτελούν, κατά μέσον όρο, το 80% με 90% από τους εγχώριους ανθρώπινους πόρους που απαιτούνται για τις μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις όπως και αυτή των ΟΑ’.

6. Η διαίρεση του δείγματος στις παραπάνω ‘διακριτές’ υποκατηγορίες συνιστάται, δεδομένου ότι βοηθά ιδιαίτερα στην εξαγωγή συμπερασμάτων, The United Nations Volunteers (2001): “Measuring Volunteering: A Practical Toolkit”, http://www.worldvolunteerweb.org/dynamic/infobase/pdf/2001/01_02_15USA_Vol_Toolkit.PDF

7. Η πολυμεταβλητή λογαριθμογραμμική μέθοδος (Log linear Regression) χρησιμοποιείται σε ποιοτικές διχότομες μεταβλητές για να εκτιμηθεί ο βαθμός επιρροής των ανεξάρτητων μεταβλητών, είτε κάθε μιας ξεχωριστά είτε σε συνδυασμό των επιδράσεών τους (interactions).

8. Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2002.

9. Πίνακας 9: Η ενημέρωση, το ενδιαφέρον και η 'πρόθεση' συμμετοχής στο ΠΕ, Πίνακας 10: Το ενδιαφέρον, η γνώμη για τη συμβολή του εθελοντισμού και η 'πρόθεση' συμμετοχής

Βιβλιογραφία

Στην Αγγλική

Andreadi, A. (1999), A volunteer experience at the Olympic Games, Paper of the Symposium: 'Volunteers, Global Society and the Olympic Movement', Lausanne 24-26 November.

Allison, L. D., Okun M. A. & Dutridge K. S. (2002), Assessing Volunteer Motives. A Comparison of an Open-ended Probe and Likert Rating Scales, *Journal of Community & Applied Social Psychology*, Volume 12, Issue 4, pp. 243-255.

Auld, C., Hooper S., Ringuet C. & Jobling I. (2000), A model for pre-Olympic volunteer involvement: a case study of Queensland (Australia), Paper of the Symposium: 'Volunteers, Global Society and the Olympic Movement', Lausanne 24-26 November.

Canadian Center for Philanthropy (2003), Corporate Volunteer Programs. Maximizing Employee Motivation and Minimizing Barriers to Program Participation.

Coubertin, P. de (1979), *Mémoires Olympiques*, Lausanne: Comité International Olympique.

Dorsch, K. D., Riemer H. A., Sluth V., Paskevich D. M. & Chelladurai P. (2002), Volunteer Motivation: What Drives Sports Volunteers?

Goh, S.C. & Mihalicz D. W. (1996), The relationship between volunteer motivations and behavior in nonprofit organizations, *The Journal of Volunteer Administration*.

Greenderg, L. & Bozzo S. (2001), Giving and Volunteering in Ontario: Results from the National Survey of Giving, Volunteering and Participating, Canadian Centre for Philanthropy, Volunteer Canada, pp. 1-33.

Howitt, D. and Cramer, D. (2001), A Guide to Computing Statistics with SPSS, Release 11 for Windows, Pearson Education Ltd, p.p. 65, 77, 123, 171.

Kemp, S. (2002), The hidden workforce: volunteers' learning in the Olympics, *Journal of European Industrial Training*, Volume: 26 Number: 2 Page: 109 – 116

Lanzoni, I. and Lykogianni, D. (1999), The Volunteers during and after the Olympic Games: Youth Camp and Olympic School Programmes, Paper of the Symposium: 'Volunteers, Global Society and the Olympic Movement', Lausanne 24-26 November.

Moreno, A. B., Moragas M. & Paniagua R. (1999), The evolution of volunteers at the Olympic

- Games, Paper of the Symposium: 'Volunteers, Global Society and the Olympic Movement', Lausanne 24-26 November. Official Report of the XXVII Olympiad (2001), Volunteers.
- Okun, M. A. & Schultz A. (2003), Age and Motives for Volunteering: Testing Hypotheses derived from Socioemotional Selectivity Theory, *Psychology and Aging*, Volume 18, Issue 2, June 2003, Pages 231-239.
- Phillips, M. (1982), Motivation and Expectation in Successful Volunteerism, *Journal of Voluntary Action Research*, V. 11, No. 2-3.
- Prime, D. (2001), Getting Involved: The Home Office's Research on the Active Community in England and Wales, *The Electronic Journal of the Volunteer Community*,
- Rønningen, P. (1999), Volunteer Recruitment Policy and Motivational Factors for Volunteering, Paper of the Symposium: 'Volunteers, Global Society and the Olympic Movement', Lausanne 24-26 November.
- Seippel, O. (2002), Volunteers and Professionals in Norwegian Sport Organizations, *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Vol. 13. No. 3, September 2002 pp. 253 – 270.
- Smith, D. H. (1981), Altruism, Volunteers, and Volunteerism, *Journal of Voluntary Action Research*, V. 10, No. 1 pp. 21-36.
- Strategy Unit (2002), Where are you now: The state of sport today. Game Plan: A strategy for delivering Government's sport and physical activity objectives, Published by Crown, December 2002, p. 21.
- The United Nations Volunteers (2001), Measuring Volunteering: A Practical Toolkit, 2001/01_02_15USA_Vol_Toolkit.PDF
- Theofanides, S. (2003), Olympic Games: The Theology of Creative Contest-Greece: The richest Country in Culture, 3rd International Scientific Conference, Panhellenic Association of Sports Economist and Managers, February, p.1-5.
- Tsakiri, M. (2005), Jeux Olympiques: L'autre visage de la mondialisation, présentation au 54ème Congrès de l'Association Internationale des Economistes de la Langue Française, au sujet: 'Interdépendances Economiques et Financières et Progrès Social', 25 –27 mais 2004.
- Volunteer Centre, Ottawa-Carleton (1992), Why People Volunteer,
- Unger, L.S. (1991), Altruism as a motivation to volunteer, *Journal of Economic Psychology*, Vol 12, Issue 1, March 1991, p. 71-100.
- Wilson, J. (2000), Volunteering, *Annual Review of Sociology*, Vol. 26, pp. 215-240.

Στην Ελληνική

Κάτος, Α. (1986), Στατιστική, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.

Ζαχαροπούλου, Χ. (1989), Μέθοδοι – Εφαρμογές, Α' τόμος, Θεσσαλονίκη, Ζυγός.

Παπαδημητρίου, Ι. (1989), Επαγωγική Στατιστική, 2 Τεύχος, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.

Σιάρδος, Γ. (1999), Μέθοδοι Πολυμεταβλητής Στατιστικής Ανάλυσης, Μέρος Πρώτο, Εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη, σελ. 27-64.

Τσακίρη, Μ. και Πουρλιάκας, Ε. (2004), Η ενημέρωση παράγων διαμόρφωσης της γνώμης των νέων ως προς τα συν και τα πλην των ΟΑ Αθήνα 2004, Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικής Δημερίδας: 'ΟΑ Αθήνα 2004 και τα Διεθνή ΜΜΕ: 7-8 Μαΐου 2004, ΑΠΘ (Τόμος υπό έκδοση).

Τσακίρη, Μ. (2004¹), ΟΑ Αθήνα 2004: Μεγάλο το ενδιαφέρον των νέων για την επιτυχία των ΟΑ. Εκφράζουν αισιοδοξία για τη διεθνή απήχηση και τη διεθνή προβολή της Ελλάδος, Οικονομική Εφημερίδα ΕΞΠΡΕΣ, 8.8.2004.

Τσακίρη, Μ. (2004²), Η ενημέρωση σε ρόλο-κλειδί για την επιτυχία των αγώνων, Πρωταγωνιστικός ο ρόλος της τηλεόρασης, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 28.10.2004, σελ. 30.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Χαρακτηριστικά Δείγματος

	Ποσοστό	(N)
Φύλο		
Φοιτητές	34,4	(395)
Φοιτήτριες	65,6	(754)
Σύνολο:	100,0	(1149)
Ηλικία		
18-20	57,2	(663)
21-23	38,5	(446)
24-30	4,0	(46)
31 +	0,3	(4)
Σύνολο	100,0	(1159)
Έτος σπουδών		
1ο -2ο	56,7	(648)
3ο -4ο	40,2	(459)
5ο -6ο	3,1	(35)
Σύνολο	100,0	(1142)
Μόνιμη κατοικία		
Διάφορες περιοχές της Ελλάδος:	85,7	(985)
Αθήνα:	6,4	(74)
Κύπρος:	5,8	(67)
Εξωτερικό:	2,1	(24)
Σύνολο	100,0	(1150)
Αθλούμενοι		
Μη αθλούμενοι	40,9	(469)
Αθλούμενοι	59,1	(678)
Σύνολο	100,0	(1147)
Φίλαθλοι		
Όχι Φίλαθλοι	36,8	(423)
Φίλαθλοι	63,2	(728)
Σύνολο	100,0	(1151)

	Ποσοστό	(N)
Εργαζόμενοι		
Μη εργαζόμενοι	90,6	(1039)
Εργαζόμενοι	9,4	(108)
Σύνολο	100,0	(1147)
Εθελοντές ή μη σε άλλες περιπτώσεις		
Ναι και σε άλλες περιπτώσεις	31,6	(355)
Όχι σε άλλες περιπτώσεις	68,4	(768)
Σύνολο	100,0	(1.123)
Ενημέρωση των ερωτηθέντων		
Ενημερώθηκαν	62,6	(726)
Δεν ενημερώθηκαν	37,4	(433)
Σύνολο	100,0	(1159)
Τα μέσα ενημέρωσης		
Η τηλεόραση	46,4	(543)
Ο τύπος	24,2	(283)
Γνωστοί και φίλοι	15,0	(175)
Ραδιόφωνο	9,1	(106)
Το internet	7,1	(83)
Άλλα μέσα	2,8	(33)
Το ενδιαφέρον για τους ΟΑ		
Ενδιαφέρονται για τους ΟΑ	91,2	(939)
Δεν ενδιαφέρονται για τους ΟΑ	8,8	(91)
Σύνολο	100,0	(1.030)
Γνώμη για τη συμβολή του Εθελοντισμού		
Ο Εθελοντισμός θα συμβάλει	92,5	(1.045)
Ο Εθελοντισμός δεν θα συμβάλει	7,5	(85)
Σύνολο	100,0	(1.130)
Πρόθεση συμμετοχής στο ΠΕ		
Δήλωσαν Πρόθεση Συμμετοχής στο ΠΕ	44,3	(508)
Δήλωσαν ότι δεν έχουν		
Πρόθεση Συμμετοχής στο ΠΕ	55,7	(639)
Σύνολο	100,0	(1.147)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Σχέση εξάρτησης των μεταβλητών ανά δύο (Έλεγχος X^2)

1 ^η ΜΕΤΑ-ΒΛΗΤΗ	2 ^η ΜΕΤΑ-ΒΛΗΤΗ	Συντελεστής X^2	ΕΞΑΡΤΗΣΗ
P Πρόθεση συμμετοχής	A Ενημέρωση	27,271 ^b df=1, p = 0,000 < 0,001 Asymp. Sig. (2-sided ,000). N=1.142	ισχυρή
P Πρόθεσης συμμετοχής	C Ενδιαφέρον	51,007 ^b df=1, p = 0,000 < 0,001 Asymp. Sig. (2-sided ,000). N=1.050	πολύ ισχυρή
P Πρόθεσης συμμετοχής	B Συμβολή	59,301 ^b df=1, p = 0,000 < 0,001 Asymp. Sig. (2-sided ,000). N= 1.126	πάρα πολύ ισχυρή
P Πρόθεσης συμμετοχής	V Εθελοντές	1,209 ^b df=1, p = 0,272 > 0,001 Asymp. Sig. N= 1.118	δεν υπάρχει εξάρτηση

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Κατανομή της μεταβλητής A ως προς την μεταβλητή P

62,3% (ή 711) ενημερώθηκαν	<ul style="list-style-type: none"> → 49,9% (ή 355) δήλωσε πρόθεση συμμετοχής → 50,1% (ή 356) δεν δήλωσε πρόθεση συμμετοχής
37,7% (ή 431) δεν ενημερώθηκαν	<ul style="list-style-type: none"> → 34,1% (ή 147) δήλωσε πρόθεση συμμετοχής → 65,9% (ή 284) δεν δήλωσε πρόθεση συμμετοχής

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Κατανομή της μεταβλητής C ως προς την μεταβλητή P

958 ή 91,2% ενδιαφέρεται για την επιτυχία	<ul style="list-style-type: none"> → 454 ή 47,4% είχε πρόθεση συμμετοχής → 504 ή 52,6% δεν είχε πρόθεση συμμετοχής
92 ή 8,8% δεν ενδιαφέρεται για την επιτυχία	<ul style="list-style-type: none"> → 8 ή 8,7% είχε πρόθεση συμμετοχής → 84 ή 91,3% δεν είχε πρόθεση συμμετοχής

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
Κατανομή της μεταβλητής B, ως προς την μεταβλητή P

1039 ή 92,3% πιστεύει ότι ο E θα συμβάλει	→ 491 ή 47,2% δήλωσε πρόθεση συμμετοχής
	→ 548 ή 52,7% δεν δήλωσε πρόθεση συμμετοχής
87 ή 7,7% πιστεύει ότι ο E δεν θα συμβάλει	→ 4 ή 4,5% δήλωσε πρόθεση συμμετοχής
	→ 83 ή 95,4% δεν δήλωσε πρόθεση συμμετοχής

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
Κατανομή της μεταβλητής P, ως προς την μεταβλητή V

488 ή 43,6% είχε πρόθεση συμμετοχής	→ 163 ή 33,4% ναι και σε άλλες περιπτώσεις
	→ 325 ή 66,6% όχι και σε άλλες περιπτώσεις
630 ή 56,4% δεν είχε πρόθεση συμμετοχής	→ 191 ή 30,3% ναι και σε άλλες περιπτώσεις
	→ 439 ή 69,7% όχι και σε άλλες περιπτώσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
Σχέσεις (ή μη) εξάρτησης μεταξύ των υπό εξέταση μεταβλητών

Εξάρτηση των μεταβλητών	Βαρύτητα
A ⇒ P	ισχυρή
C ⇒ P	πολύ ισχυρή
B ⇒ P	εξαιρετικά ισχυρή
V ⇒ P	όχι εξάρτηση

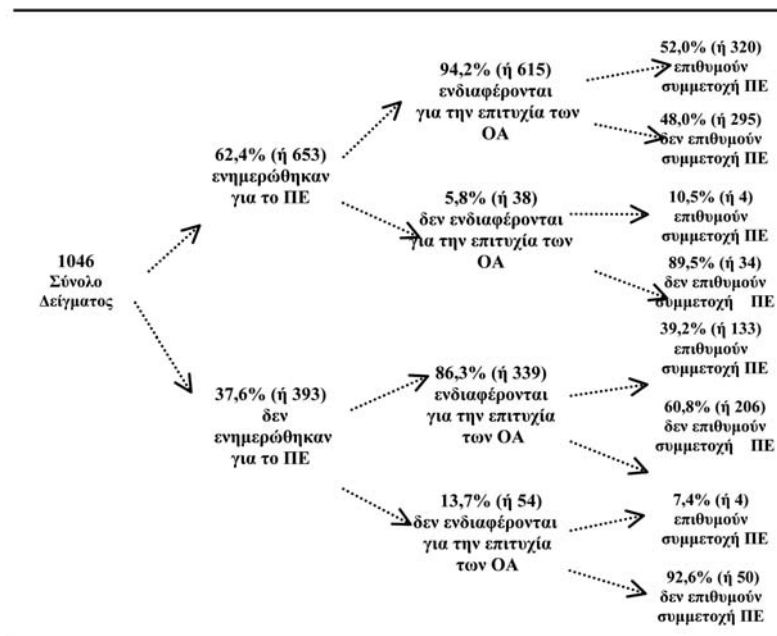
ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Σχέση εξάρτησης των ανεξάρτητων μεταβλητών ανά δύο (Έλεγχος χ^2)

1η ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	2η ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ χ^2	ΕΞΑΡΤΗΣΗ
B Συμβολή	C Ενδιαφέρον	118,009 ^b df=1, p = 0,000 < 0,001 Asymp. Sig. (2-sided ,000). N=1.034	πάρα πολύ ισχυρή
B Συμβολή	A Ενημέρωση	26,928 df = 1, p = 0,000 < 0,001 Asymp. Sig. (2-sided ,000). N=1.124	πολύ ισχυρή
C Ενδιαφέρον	A Ενημέρωση	20,043 df = 1, p = 0,000 < 0,001 Asymp. Sig. (2-sided ,000) N= 1.059	ισχυρή
V Εθελοντές	A Ενημέρωση	17,343 df = 1, p = 0,000 < 0,001 Asymp. Sig. (2-sided ,000). N=1.116	λιγότερο ισχυρή
B Συμβολή	V Εθελοντές	0,375 df = 1, p = 0,540 > 0,001 Asymp. Sig. N= 1.106	όχι εξάρτηση
C Ενδιαφέρον	V Εθελοντές	0,072 df = 1, p = 0,789 > 0,001 Asymp. Sig. N= 1.124	όχι εξάρτηση

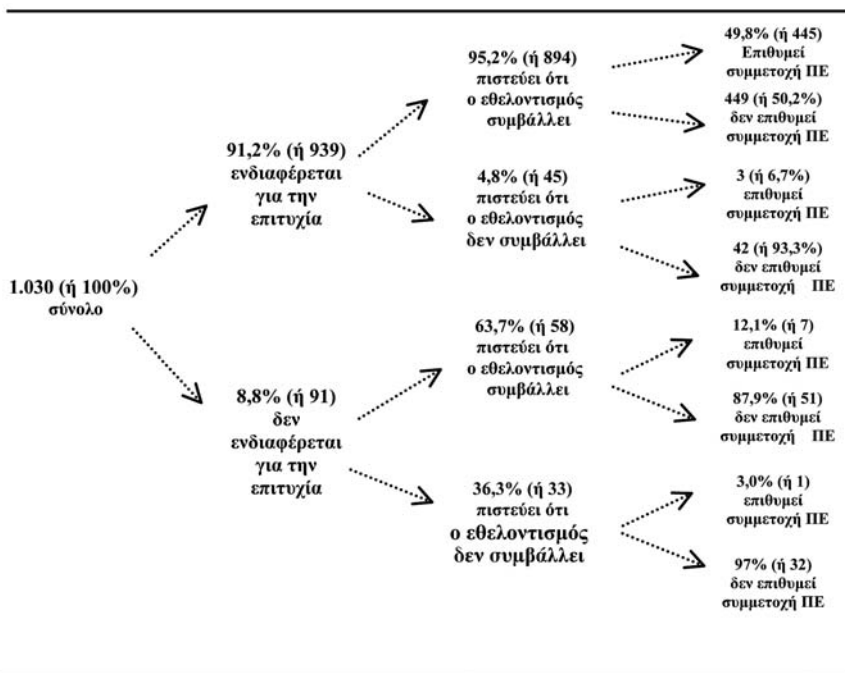
ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Η ενημέρωση, το ενδιαφέρον και η 'πρόθεση' συμμετοχής στο ΠΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Το ενδιαφέρον, η γνώμη για τη συμβολή του εθελοντισμού
και η 'πρόθεση' συμμετοχής

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΓΟΡΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

Υπό

Αγγελικής Εξάρχου
Ειδικής καρδιολόγου

Είναι πράγματι αξιοσημείωτη η ολοένα και μεγαλύτερη παρουσία στο λεξιλόγιό μας του όρου «αγορά» καθώς και συναφών, συνθέτων ή παραγώγων όρων αυτού.

Καθημερινά *βομβαρδιζόμαστε* από μηνύματα και πληροφορίες σχετικές με οικονομικούς και αναπτυξιακούς δείκτες, ζούμε στους ρυθμούς που *επιτάσσει* ένα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον, *εθιστήκαμε* να παρακολουθούμε και να κατανοούμε πλέον όρους όπως ανταποδοτικά οφέλη, πληθωριστικές τάσεις, ανελαστική ζήτηση και οφείλουμε να πορευόμαστε σύμφωνα με τους κανόνες της αγοράς και *συμμορφωνόμαστε* στις επιταγές του «marketing», προσαρμόζοντας τις ήδη υπάρχουσες ανάγκες μας ή ανακαλύπτοντας νέες, προϊούσης της τεχνολογικής εξέλιξης.

Είναι όμως αυτή ακριβώς η επέλαση των μηχανισμών της αγοράς η πλημμυρίδα που σαρώνει στο διάβα της το σύστημα αξιών του κοινωνικού κορμού όπως συχνά υποστηρίζεται; Είναι βέβαιο πως ζούμε σε μια έννομη τάξη, όπου αέναα συγκρούεται το **αξιακό** σύστημα με το σύστημα της **οικονομίας** (αγοράς). Η αγορά όμως δεν μπορεί να είναι κατακριτέα, αφού απαιτείται για να εξασφαλιστεί οικονομική ευρωστία που με την σειρά της είναι απαραίτητη για την επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης.

Ως ιδιόμορφο υποσύνολο του συνόλου της αγοράς αναγνωρίζεται η αγορά Υπηρεσιών Υγείας. Και είναι ιδιόμορφη η συγκεκριμένη αγορά αφού τα ιδιάζοντα γνωρίσματά της σαφώς διαφοροποιούνται από τα χαρακτηριστικά της αγοράς των υπολοίπων υπηρεσιών, οι δε ρυθμιστικοί κανόνες που διέπουν την λειτουργία της διαμορφώνονται πάνω σε εντελώς διαφορετική βάση:

– Το προϊόν που προσφέρεται προς κατανάλωση είναι η υγεία – πολυτιμό-

τατο αγαθό που δεν υπεισέρχεται σε διαδικασίες κοστολόγησης τουλάχιστον με χρηματικές μονάδες.

– Το άτομο που προτίθεται να καταναλώσει υπηρεσίες υγείας σχεδόν ποτέ δεν εκδηλώνει συμπεριφορά καταναλωτή κοινού προϊόντος (απορροπαντικού, αυτοκινήτου, τροφίμου). Έτσι, ενώ ο δεύτερος αποκτά εμπειρία και γνώση μετά από επανειλημμένες εκθέσεις και δοκιμές του προϊόντος, ώστε να είναι σε θέση να επιλέγει σχετικά επιτυχώς το καλύτερο από τα προσφερόμενα βάσει ποιότητας και το συμφερότερο βάσει τιμής, λειτουργώντας ως κύριος ρυθμιστής των κανόνων του παιχνιδιού (αξιοματικός νόμος προσφοράς και ζήτησης), ο πολίτης αντίθετα που επιθυμεί να καταναλώσει υπηρεσίες υγείας ελάχιστα γνωρίζει για το προϊόν που θα του προσφερθεί, με δεδομένη την έλλειψη βασικών θεωρητικών ιατρικών γνώσεων, αλλά συνάμα την απουσία βιωματικών στοιχείων που θα αποκτούσε μόνο από την συχνή χρήση των συγκεκριμένων υπηρεσιών.

Αυτές ακριβώς οι ιδιαιτερότητες στην αγορά Υγείας σε συνδυασμό με την δυνατότητα των γιατρών οι ίδιοι να αποφασίζουν για το είδος της ακολουθητέας θεραπείας, οπότε ενδέχεται να ορίσουν θεραπεία υψηλότερου κόστους ή μεγαλύτερης ποσότητας από αυτή που θα επέλεγε ο ασθενής αν είχε τέλεια πληροφόρηση, δηλαδή πλήρη ιατρική γνώση, ευνοούν την εμφάνιση του φαινομένου της προκλητής ζήτησης από την μεριά των λειτουργών Υγείας (supplier induced demand).

Ως προκλητή ζήτηση ορίζεται η ζήτηση υπηρεσιών υγείας που δεν θα καταναλώνονταν εάν οι ασθενείς είχαν επαρκείς ιατρικές γνώσεις και αποφάσιζαν μόνοι τους για την θεραπευτική αγωγή. Το φαινόμενο παρατηρείται όταν ο γιατρός δεν λειτουργεί μόνο με γνώμονα το συμφέρον του ασθενούς, αλλά στοχεύει και στην αύξηση της δικής του ευημερίας. Έτσι, λειτουργώντας ως εκπρόσωπος των ασθενούς προτείνει μεγαλύτερου ύψους και μεγαλύτερης ποσότητας υπηρεσίες προκειμένου να αυξήσει τα εισοδήματά του.

Καταστάσεις που προδιαθέτουν στην εμφάνιση προκλητής ζήτησης είναι

1. Αμοιβή του γιατρού κατά πράξη, δηλαδή ανάλογη με την ποσότητα των υπηρεσιών που προσφέρει (fee for service).
2. Εκτεταμένη ασφαλιστική κάλυψη του ατόμου που καταναλώνει τις υπηρεσίες, αφού η ανυπαρξία αξιολογής οικονομικής επιβάρυνσης του ασθενούς, αποκλείει πιθανή δυσανασχέτηση από μέρους του, πόσο μάλλον όταν θεωρεί ότι έτσι ελέγχεται πληρέστερα και άρα είναι πιο ασφαλής.

3. Αύξηση της αναλογίας των γιατρών στον γενικό πληθυσμό που δημιουργεί συνθήκες σκληρού ανταγωνισμού, καθώς αυξάνει ο αριθμός των κομματιών της πίτας (excess supply).

Ο δεύτερος παράγων που ευνοεί την εμφάνιση του φαινομένου της προκλητής ζήτησης είναι γνωστός με τον όρο «ηθική αποζημίωση των κινδύνων-moral hazard». Πράγματι, σε καθεστώς πλήρους ασφαλιστικής κάλυψης, παρατηρείται η τάση να καταναλώνονται υπηρεσίες υγείας πάνω από το κοινωνικά άριστο επίπεδο, καθώς εκλείπει το κίνητρο για ορθολογική χρήση των πόρων, τόσο από μέρους του ασθενούς όσο και του γιατρού.

Είναι λογικό, κάθε ασθενής να μην επιθυμεί να περιορίσει την δική του κατανάλωση, καθώς τα οφέλη της υπερκατανάλωσης τα απολαμβάνει μόνος του, ενώ τα επιπρόσθετα κόστη επιμερίζονται σε όλους τους ασφαλισμένους, και βέβαια ξέρει πως και οι άλλοι εκδηλώνουν παρόμοια συμπεριφορά, αφού κανείς δεν ελέγχεται για τις πράξεις του.

Αν θελήσουμε να μελετήσουμε τα δύο φαινόμενα – προκλητή ζήτηση και ηθικός κίνδυνος – μέσα στην ελληνική πραγματικότητα, αρκεί να παρακολουθήσουμε την πορεία και το βαθμιαία μεταλλασσόμενο ασφαλιστικό «προφίλ» του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) από την μεταπολίτευση έως τις μέρες μας, πάντα σε συνάρτηση με την κατανάλωση υπηρεσιών υγείας από τους ασφαλισμένους του ταμείου, είτε πρόκειται για ιατρικές επισκέψεις, είτε για κατανάλωση φαρμακευτικών προϊόντων.

Ο αγροτικός πληθυσμός, που αποτελεί και την πλειοψηφία των κατοίκων της ελληνικής υπαίθρου, εστερείτο οποιασδήποτε ασφαλιστικής κάλυψης σε επίπεδο πρωτοβάθμιας περίθαλψης μέχρι και το 1983. Η υποχρέωση να καταβάλλει ακέραιο τόσο το αντίτιμο της ιατρικής εξέτασης στον ιδιώτη – θεράποντα ιατρό όσο και την αξία των συνταγογραφουμένων φαρμακευτικών σκευασμάτων στο φαρμακείο, αποτελούσε ανασταλτικό παράγοντα προσφυγής στον ιατρό για ιατρικά προβλήματα που κρίνονταν ως μη απολύτως αναγκαία, κάτι βεβαίως εξαιρετικά επικίνδυνο, αφού ο χαρακτηρισμός του προβλήματος ως αναγκαίου ή μη γινόταν από τον ίδιο τον ασθενή ο οποίος εστερείτο ιατρικών γνώσεων.

Μετά την δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) το 1984 στα πρότυπα του βρετανικού συστήματος (Beveridge), οικοδομούνται και στελεχώνονται Κέντρα Υγείας σε όλη την ύπαιθρο. Έτσι, οι αγρότες έχουν την δυνατότητα πλέον να ξεετάζονται δωρεάν στο οικείο Κ.Υ. όσο συχνά το επιθυμούν και ταυτόχρονα με την χορήγηση συνταγολογίων να αγοράζουν τα φάρμακά τους με ποσοστό συμμετοχής από 0-25%. Η αύξηση των ιατρικών

επισκέψεων και η αύξηση του κύκλου εργασιών των φαρμακείων γίνεται με γεωμετρική πρόοδο και βέβαια δεν θα μπορούσε να αποδοθεί σε ξαφνική αύξηση της νοσηρότητας του πληθυσμού και ούτε βέβαια εναρμονίζεται με μια αναμενόμενη, βαθμιαία αύξηση της επίπτωσης ορισμένων νοσημάτων όπως των καρδιαγγειακών και των κακοηθειών λόγω του συγχρόνου τρόπου ζωής, συνεπικουρούσης και της παράτασης του προσδοκίμου επιβίωσης.

Το φαινόμενο μπορεί να αποδοθεί στην λογική του «τι με νοιάζει, ο τρίτος πληρώνει», δηλαδή το κράτος, παρ' όλων βέβαια που είναι γνωστόν ότι όλοι πάλι οι πολίτες επιβαρύνονται, αφού η φορολόγηση του εισοδήματός αποτελεί την κυριώτερη πηγή χρηματοδότησης του υγειονομικού μας συστήματος.

Έτσι, το φαινόμενο του ηθικού κινδύνου κάνει την εμφάνισή του ως αρνητική επίπτωση μιας κατά γενική ομολογία κοινωνικά δίκαιης και ριζοσπαστικής τομής που εισήγαγε η τότε πολιτική ηγεσία, σε μια προσπάθεια άμβλυνσης των ανισοτήτων που δημιουργούσε η προκλητική ασφαλιστική διαφοροποίηση των διαφόρων ομάδων του πληθυσμού, ώστε να μιλούμε για « πεντακοσιομέδιμους» και «θήτες» του ασφαλιστικού συστήματος.

Πρόσφατα ο Ο.Γ.Α. προχώρησε σε υπογραφή συμβάσεων με ιδιώτες ιατρούς με την υποχρέωση να εξετάζουν τους ασφαλισμένους του ταμείου τους αμειβόμενοι κατ' αποκοπήν δηλαδή ανάλογα με την ποσότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν (fee for service). Αν ληφθεί υπ' όψιν από την μια μεριά η οικονομική δυσπραγία που ταλανίζει τον αγροτικό πληθυσμό και από την άλλη η δυνατότητα που θα έχει ο ασφαλισμένος να επιλέγει ο ίδιος τον θεράποντα – ιδιώτη ιατρό και μάλιστα να καταβάλλει μικρό μόνο αντίτιμο της αξίας της προσφερομένης υπηρεσίας, κάτι που μέχρι τώρα ίσχυε μόνο για τα ευγενή ταμεία (Δημόσιο, ΤΥΔΚΥ...), τότε μπορούμε να μιλούμε για μια θαρραλέα απόφαση του Υπουργείου που χαράζει την πολιτική στον χώρο της υγείας και η οποία αναβαθμίζει ποιοτικά το επίπεδο των προσφερομένων υπηρεσιών προς μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού όπως είναι οι αγρότες.

Δυστυχώς όμως και στην περίπτωση αυτή οι πρώτες αρνητικές επιπτώσεις της εφαρμογής του θεσμού έγιναν ορατές με την εμφάνιση του φαινομένου της προκλητής ζήτησης από την μεριά των γιατρών, η οποία σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων από μέρους των ασφαλισμένων για λελογισμένη χρήση των υπηρεσιών και την εξοικονόμηση πόρων οδηγεί σε ανεξέλεγκτες δαπάνες και διασπάθιση του δημοσίου χρήματος.

Ακριβή στατιστικά στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη των δύο φαινομένων δεν μπορούν να υπάρξουν, καθώς ούτε σύστημα μηχανοργάνωσης

εφαρμοζόταν στους Οργανισμούς Υγείας, ούτε στις κατά τόπους Νομαρχίες κρατούνταν στοιχεία σχετικά με την κατανάλωση υπηρεσιών υγείας όλα αυτά τα χρόνια (ιατρικές επισκέψεις και πράξεις, φάρμακα κατά κατηγορία...). Όλα τα στοιχεία που παρατίθενται είναι μια σύνθεση μαρτυριών και εμπειρικών δεδομένων των εμπλεκομένων φορέων, τα οποία μόνο κατά προσέγγιση μπορούν να ψηλαφήσουν το μέγεθος του προβλήματος.

Τα φαινόμενα της προκλητής ζήτησης και του ηθικού κινδύνου θα πρέπει να περιοριστούν – η πλήρης εξάλειψή τους μοιάζει ουτοπικό – ειδ' άλλως η μεγάλη επιβάρυνση του Ο.Γ.Α. θα απειλήσει την βιωσιμότητά του και κατ' ακολουθίαν θα θέσει υπό αναίρεση την ασφαλιστική παροχή. Συνάμα αποτελούν τροχοπέδη της κοινωνικής ευημερίας, αφού ένα μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης του Ο.Γ.Α. θα διοχετεύεται σε αχρείαστες καταναλωθείσες υπηρεσίες που δεν προσφέρουν κανένα κοινωνικό όφελος.

Ως μια ρεαλιστική λύση προτείνεται ένα μοντέλο στο οποίο

1. Οι γιατροί θα αμείβονται κατά πράξη, με το 75% της αμοιβής τους να καλύπτεται από τον ασφαλιστικό φορέα και το υπόλοιπο 25% από τον ασφαλισμένο που δέχεται την υπηρεσία.

2. Για κάθε ασθενή ανοίγεται ηλεκτρονική καρτέλα ώστε να καταγράφεται ο ακριβής αριθμός ιατρικών επισκέψεων.

3. Καθορίζεται «πλαφόν» επιτρεπομένου αριθμού ιατρικών επισκέψεων σε ιατρό συγκεκριμένης ειδικότητας με βάση την πάθηση του ασθενούς. Οι επιπλέον επισκέψεις πέραν από το προκαθορισμένο όριο θα επιβαρύνουν τον ασφαλισμένο και μόνο αυτόν.

4. Εφαρμόζεται σύστημα αξιολόγησης των λειτουργών υγείας.

Ο δρόμος είναι μακρύς. Η Σκύλλα και η Χάρυβδη των εύκολων επιλογών παραμονεύουν. Οι αποφάσεις όμως της πολιτικής ηγεσίας στον χώρο της υγείας πρέπει να στοχεύουν στην μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας, οφείλουν δε να είναι καρπός σωστής στρατηγικής και πάντα με χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον την 15ετία.